

ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรม
กับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ บนเฟซบุค
The relation between discourse construction,
discursive practice, and cyber reality construction
on facebook

พงษ์กฤษณ์ จันท์เชื้อ (Pongkit Junchuer)¹
พิษณุ อภิสมาจารย์โยธิน (Phitsanu Aphisamacharayotin)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการสร้างวาทกรรมของผู้ใช้เฟซบุค 2) เพื่อศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมของผู้ใช้เฟซบุค 3) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ของผู้ใช้เฟซบุค 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรมกับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ของผู้ใช้เฟซบุค การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้งานเฟซบุคที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปในจังหวัดพิษณุโลก โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 75 คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สันในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการสร้างวาทกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.17$) ได้แก่ การผลิตวาทกรรมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) การนำเสนอความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ และการสร้างความรับรู้ที่บิดเบือนในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.96$ และ 1.63) มีการปฏิบัติการทางวาทกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) ได้แก่ มีการแชร์ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) มีการแสดงความคิดเห็น และมีการโพสต์ใน

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร
E-mail: pongkit.junchuer@gmail.com

²อาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร E-mail: Phitsanua@nu.ac.th

ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$ และ 2.56) มีการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$) ได้แก่ การทำให้กลายเป็นเรื่องปกติในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.71$) มีการตีตราทางสังคม และมีการลงโทษทางสังคมในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.08$ และ 2.03) นอกจากนี้การสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .573$ และ $.427$)

คำสำคัญ : การประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์, วาทกรรม, ปฏิบัติการทางวาทกรรม, เฟซบุค

Abstract

This study has purposes to 1) study the construction of discourse of facebook users. 2) study discursive practice of discourse of facebook users, 3) study of a cyber reality construction of facebook users, 4) study the relationship between the construction of discourse and discursive practice, and cyber reality construction of facebook users. This research is a quantitative research. The samples were 75 facebook users aged 20 years and above in Phitsanulok. The instrument were questionnaires. Data analyzed by using statistics of frequency, percentage, mean, standard deviation, chi-square, and the Pearson's product-moment correlation coefficient used to analyze in related. The result found that the samples had a moderate level of construction of discourse ($\bar{X} = 2.17$) include, a moderate level of produce of discourse ($\bar{X} = 2.91$), a low level of symbolic violence and misrecognition ($\bar{X} = 1.96, 1.63$), and a moderate level of discursive practice ($\bar{X} = 3.16$) include, a high level of shared ($\bar{X} = 3.56$), a moderate level of commented and posted ($\bar{X} = 3.44, 2.56$), and had a low level of cyber reality construction ($\bar{X} = 2.35$) include, a moderate level of normalization ($\bar{X} = 2.71$), a low level of stigmatization and social sanction ($\bar{X} = 2.08$,

2.03). Besides, construction of discourse and discursive practice was positively correlated with cyber reality construction at the .01 level of significance. ($r = .573$ and $.427$)

Keywords : Cyber Reality Construction, Discourse, Discursive practice, Facebook

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้อมูลสถิติจากผลการสำรวจพฤติกรรม และกิจกรรมในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) พบว่ากิจกรรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเครือข่ายสังคมที่เป็นที่นิยมในประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) คิดเป็นร้อยละ 92.1 ในปี พ.ศ. 2558 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2558) และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นร้อยละ 94.8 ในปี พ.ศ. 2559 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2559) แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ใช้งานเฟซบุ๊กในประเทศไทยนั้นมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในปีที่ผ่านมา และจากการที่มีจำนวนผู้ใช้งานเฟซบุ๊กเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากนี้ก็เปรียบเสมือนกับดาบสองคม กล่าวคือ เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ทางสังคมในโลกไซเบอร์ที่ผู้ใช้งานสามารถนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ข้อมูลต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี เช่น นำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ข้อมูลที่ตนยอมรับและเชื่อถือ เพื่อให้บุคคลอื่นเกิดการยอมรับ และคล้อยตาม นอกจากนั้นผู้ใช้งานยังสามารถพูดคุย ติดต่อบริการ ส่งต่อรูปภาพ รูปถ่าย หรือนำเสนอผ่านสัญญาณต่าง ๆ ให้กับผู้อื่นได้อย่างค่อนข้างเสรีอีกด้วย จนในบางครั้งอาจจะทำให้ผู้ใช้งานไม่ตระหนักถึงเรื่องของความเป็นส่วนตัว และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ บนเฟซบุ๊ก ทั้งผลกระทบต่อตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายในชีวิตประจำวัน เช่น การเปิดเผย หรือนำเสนอข้อมูลส่วนตัวบางอย่างทั้งของตนเอง และบุคคลอื่น จากความตั้งใจ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ตาม นำเสนอรูปภาพ ข้อมูลข่าวสาร เรื่องราว และเหตุการณ์ต่าง ๆ สู่อสาธารณะ หรือแม้กระทั่งการแสดงความคิดเห็น ส่งต่อข้อความหรือข้อมูลต่าง ๆ โดยที่ไม่ได้มีการพิจารณาถึงที่มาหรือความถูกต้องของเรื่องราวนั้น ๆ ก็อาจเป็นสาเหตุให้ตนเอง หรือบุคคลอื่น ๆ ได้รับความเดือดร้อนและเสียหายได้ทั้งจากการที่เจตนาและไม่เจตนา สะท้อนให้เห็นว่านอกจากเฟซบุ๊กจะเป็นพื้นที่ในการพบปะเพื่อติดต่อบริการ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างผู้ใช้งานแล้ว เฟซบุ๊กยังถูกใช้เพื่อการนำเสนอ

ความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ ได้อีกด้วย เช่น การนำเรื่องราว เหตุการณ์ ภาพหรือ ข้อมูล ที่ผู้ใช้งานพบเจอมาปรับเปลี่ยนข้อเท็จจริงแล้วนำเสนอบนเฟซบุค และการนำเสนอรูปภาพของบุคคลอื่น โดยสร้างภาพลักษณะด้านลบให้กับบุคคลนั้นใน ลักษณะที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริง เป็นต้น

หลายเหตุการณ์จากการติดตามข้อมูล ข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในช่วง เวลาที่ผ่านมาเรามักจะพบว่า มีบางเหตุการณ์ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในสังคม และถูก นำไปนำเสนอบนเฟซบุค ได้เข้ามามีบทบาท และมีอิทธิพลต่อการสร้างการรับรู้ และ ความคิดของตัวบุคคลในสังคม แม้กระทั่งตัวเราเองก็ตาม และยังก่อให้เกิดเป็นกระแส สังคมในช่วงเวลาขณะหนึ่งขึ้นมาอีกด้วยแม้ว่าเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นจะ เป็นเรื่องราวธรรมดาทั่วไปที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวันก็ตาม แต่เมื่อเหตุการณ์นั้นถูก นำเสนอบนเฟซบุคกลับส่งผลกระทบต่อมาได้อย่างที่ไม่มีใครคาดคิด ผ่านทาง การแสดงความคิดเห็น ส่งต่อภาพและข้อความเหล่านั้นออกไปอย่างมากมายจน สามารถเกิดเป็นกระแสสังคมบนโลกออนไลน์ขึ้นมาได้ภายในเวลาไม่ถึง 24 ชั่วโมง (จิรวุฒิ ลิมปนาทไพศาล, 2558)

การบิดเบือนข้อมูลข่าวสารให้เป็นเท็จ รวมถึงการส่งต่อ หรือการเผยแพร่ รูปภาพ ข้อความ และข่าวสารใด ๆ ก็ตามที่เรายังไม่ทราบ และไม่ได้พิจารณาถึง ข้อเท็จจริง ในความเป็นจริงนั้นมักจะกลายเป็นเหตุการณ์ที่มีผู้เสียหายเกิดขึ้นเสมอ ในลักษณะของผู้ที่ถูกกระทำและได้รับผลกระทบ โดยที่ผู้ถูกกระทำและได้รับ ผลกระทบเหล่านั้นไม่สามารถโต้ตอบหรือต่อรอง แก่ต่างใด ๆ กับสังคมได้เลยนอกจาก ต้องยอมรับผลจากการกระทำนั้นไปโดยปริยาย ไม่สามารถที่จะเรียกร้องการ รับผิดชอบใด ๆ จากใครและไม่อาจโต้แย้งใด ๆ ได้ทั้งสิ้น และเมื่อเวลาผ่านไป แม้จะดู เหมือนว่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์เหล่านั้นจะจบลงหรือเลือนหายไปจากสังคมแล้วก็ ตาม แต่ในโลกสังคมออนไลน์ยังคงสามารถสืบค้นเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ได้อยู่ ตลอดเวลา ซึ่งพฤติกรรมกระทำเหล่านั้นผู้วิจัยมองว่าเป็นประเภทของการใช้ความ รุนแรงอีกรูปแบบหนึ่ง ที่เรียกว่า ความรุนแรงเชิงสัญญาณ ซึ่ง ริชาร์ด ไนซ์ (Nice, 2001, pp. 33-35) ได้เสนอว่า เป็นการกระทำเพื่อสร้างการครอบงำทางความคิด ที่แนบเนียนทำให้บุคคลไม่รู้สึกรู้สึก และตระหนักถึงความรุนแรงนั้น สอดคล้องกับแนวคิด วาทกรรมของ มิเชล ฟูโกต์ (Foucault, 1972, pp. 21-24) ที่เสนอว่าเป็นการสร้าง ความหมาย ความจริงที่มีอยู่ทั่วไปที่ถูกใช้ผ่านทางปฏิบัติการในชีวิตประจำวันช่องทาง ต่าง ๆ เช่น ภาษา ภาพ และสัญลักษณ์ เป็นการให้ความหมาย เพื่อสร้างความเป็นอื่น บิดกัน และกีดกันตัวบุคคลออกไปจากสังคม เช่น การกล่าวถึงบุคคลอื่นด้วยข้อความที่

รุนแรง เช่น การต่อว่า ตำหนิ และแสดงความคิดเห็นผ่านการใช้อ้อความ รูปภาพ สัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อเสียดสี ประชดประชัน และสร้างภาพลักษณ์ในด้านลบให้กับบุคคลอื่นบนเฟซบุค เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยของเรามาโดยตลอด และมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในรูปแบบของการนำเสนอเหตุการณ์ ปราบฏการณ์ทางสังคมที่มีเรื่องของวาทกรรม ปฏิบัติการทางวาทกรรม และการประกอบสร้างความจริงทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่ง มิเชล ฟูโกต์ (Foucault, 1972 อ้างถึงใน Humm, 1989, p. 68) ได้เสนอไว้ว่า วาทกรรม คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาษา และสัญลักษณ์ต่าง ๆ กับความจริงทางสังคม กล่าวคือเป็นการให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างให้เกิดการยอมรับในวงกว้าง และกลายเป็นความจริง โดยปฏิบัติการผ่านทางการใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อควบคุม จัดระเบียบ และสร้างความรับรู้ให้เป็นไปตามที่ชุดความจริงหรือวาทกรรมชุดนั้นให้ความหมายเอาไว้ ซึ่ง พิษณุ อภิสมการโยธิน (2560, น. 70-72) ได้เสนอไว้ว่า ความจริงต่าง ๆ ที่ดูเผิน ๆ แล้วราวกับว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาทั่วไปในชีวิตประจำวันเหล่านั้น แท้จริงแล้วเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ถูกผลิตซ้ำ และให้ความหมายผ่านทางการใช้วาทกรรมแม้แต่ในสังคมออนไลน์ก็ตาม

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นผู้วิจัยมองว่าในกรณีของการนำเสนอความรุนแรงบนเฟซบุคนั้นผู้ใช้งานสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอความรุนแรงนั้นได้ตลอดเวลา โดยกระทำการผ่านการ โปสต์ซ้ำ การแชร์ต่อ และการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น และการตีตราบุคคลจากสังคมรอบข้าง จนเกิดการลงโทษทางสังคม และทำให้คนในสังคมรับรู้ว่ามีสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ นั่นคือการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาปรากฏการณ์การประกอบสร้างความจริงบนโลกไซเบอร์นี้ ที่มีเรื่องของการสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อที่จะนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจทางสังคม อันจะส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ครอบคลุมถึงคำถามและปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ สมมติฐานการวิจัยและประชากรที่จะทำการศึกษา เพื่อต้องการที่จะนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ออกมาในรูปแบบของข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์และมีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องการที่จะนำผลของการวิจัยมาใช้อธิบายสถานการณ์ของปัญหาการวิจัยในครั้งนี้นี้และนำผลของการวิจัยที่ได้มาเป็นฐานคิดเพื่อต่อยอดสร้างเป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากผลของการวิจัย อันจะนำไปสู่การใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการเพื่อลดการเกิดขึ้นของปัญหานี้ได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างวาทกรรม ได้แก่ การผลิตวาทกรรม การสร้างความรับรู้ที่บิดเบือน และการนำเสนอความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ของผู้ใช้เฟซบุค
2. เพื่อศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรม ได้แก่ การโพสต์ การแชร์ และการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้เฟซบุค
3. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ ได้แก่ การทำให้กลายเป็นปกติ การลงโทษทางสังคม การตีตราทางสังคม และประวัติออนไลน์ของผู้ใช้เฟซบุค
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรมกับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ของผู้ใช้เฟซบุค

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้งานเฟซบุคที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปในจังหวัดพิษณุโลก โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 75 คน ซึ่งคำนวณจากสูตรของ Daniel (1999, pp. 7-12) ในกรณีไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่ชัด ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 คำนวณโดยใช้ค่าแนวโน้มสถิติการใช้เฟซบุคของคนไทยในปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 94.8 ดังสูตร

$$n = \frac{Z^2 P[1-P]}{d^2}$$

Z = กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ($Z_{\alpha/2} = Z_{0.05/2} = 1.96$)

P = สถิติการใช้เฟซบุคของคนไทยในปี พ.ศ.2559 คิดเป็นร้อยละ 94.8 (= 0.948)
(สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ องค์การมหาชน, 2559)

d = ความแม่นยำของการประมาณที่ผิดพลาดได้ 5% (= 0.05)

$$\text{แทนค่าในการคำนวณได้ดังนี้ : } n = \frac{[1.96]^2 [0.948][1-0.948]}{[0.05]^2}$$

$$n = 75 \text{ คน}$$

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ไม่มีการระบุตัวตนของกลุ่มตัวอย่างในทุกกระบวนการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดกลุ่มตัวอย่างดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า คือ เป็นผู้ใช้งานเฟซบุ๊คที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป อ่านออกเขียนได้และยินยอมในการให้ข้อมูล

เกณฑ์การคัดออก คือ ผู้ใช้งานเฟซบุ๊คที่ไม่ยินยอมในการให้ข้อมูล หรือตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนั้นได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (IOC) ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) และ ตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (Corrected Item-Total Correlation) ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และสถิติอนุमान ได้แก่ สถิติไคสแควร์ (Chi-Square) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

เกณฑ์การแปลผลสถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เกณฑ์การแปลผลของ Best (1987 อ้างถึงใน พิษณุ อภิสมจารโยธิน, 2557, น. 179)

โดยแบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

\bar{X} = 1.00-1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

\bar{X} = 1.50-2.49 หมายถึง น้อย

\bar{X} = 2.50-3.49 หมายถึง ปานกลาง

\bar{X} = 3.50-4.49 หมายถึง มาก

\bar{X} = 4.50-5.00 หมายถึง มากที่สุด

เกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ใช้เกณฑ์การแปลผลของ Cohen (1988, p. 109)

โดยแบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

r = 0.10 ถึง 0.29 หรือ -0.10 ถึง -0.29 หมายถึง ระดับน้อย

r = 0.30 ถึง 0.49 หรือ -0.30 ถึง -0.49 หมายถึง ระดับปานกลาง

r = 0.50 ถึง 1.00 หรือ -0.50 ถึง -1.29 หมายถึง ระดับมาก

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.7 เพศชาย ร้อยละ 33.3 ส่วนใหญ่มีอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 94.7 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 96.0 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 56.0 และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 89.4

2. การวิเคราะห์การสร้างวาทกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการสร้างวาทกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 ซึ่งหากพิจารณาในรายแต่ละองค์ประกอบพบว่า มีการผลิตวาทกรรมในระดับปานกลาง รองลงมา คือ มีการนำเสนอความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ในระดับน้อย และมีการสร้างความรับรู้ที่บิดเบือนในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91, 1.96 และ 1.63 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์การสร้างวาทกรรม

ลำดับ	องค์ประกอบ (n=75)	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	การผลิตวาทกรรม	2.91	.886	ปานกลาง
2.	การนำเสนอความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์	1.96	1.032	น้อย
3.	การสร้างความรู้ที่บิดเบือน	1.63	.897	น้อย
	เฉลี่ยการสร้างวาทกรรม	2.17	0.938	ปานกลาง

3. การวิเคราะห์ปฏิบัติการทางวาทกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติการทางวาทกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 (S.D. = 0.795) ซึ่งหากพิจารณาในรายแต่ละองค์ประกอบ พบว่า มีการแชร้ในระดับมาก รองลงมาคือมีการแสดงความคิดเห็นในระดับปานกลางและมีการโพสต์ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56, 3.44, และ 2.56 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ปฏิบัติการทางวาทกรรม

ลำดับ	องค์ประกอบ (n=75)	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	การแชร์ (Share)	3.56	1.233	มาก
2.	การแสดงความคิดเห็น (Comment)	3.44	1.185	ปานกลาง
3.	การโพสต์ (Post)	2.56	1.111	ปานกลาง
เฉลี่ยปฏิบัติการทางวาทกรรม		3.16	0.795	ปานกลาง

4. การวิเคราะห์การประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์อยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 ซึ่งหากพิจารณาในรายองค์ประกอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการทำให้กลายเป็นเรื่องปกติในระดับปานกลาง มีการลงโทษทางสังคมในระดับน้อย มีการทำให้เป็นประวัติบนโลกออนไลน์ และการติตราทางสังคมในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.71, 2.08, 2.07 และ 2.03 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์การประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์

ลำดับ	องค์ประกอบ (n=75)	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	การกลายเป็นเรื่องปกติ	2.71	.819	ปานกลาง
2.	การลงโทษทางสังคม	2.08	.928	น้อย
3.	ประวัติบนโลกออนไลน์	2.07	.918	น้อย
4.	การติตราทางสังคม	2.03	.913	น้อย
เฉลี่ยการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์		2.35	.895	น้อย

5. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับการสร้างวาทกรรม ปฏิบัติการทางวาทกรรม และการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับการสร้างวาทกรรม ปฏิบัติการทางวาทกรรม และ การประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์

6. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรม กับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ พบว่า การสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน (r) เท่ากับ .573 และ .427 ตามลำดับ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรมกับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ของผู้ใช้เฟซบุค

ตัวแปร	การประกอบสร้าง ความจริงในโลกไซเบอร์ (Y)	การสร้างวาทกรรม (X ₁)	ปฏิบัติการ ทางวาทกรรม (X ₂)
Y	1	.573**	.427**
X ₁		1	.496**
X ₂			1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทสรุป

ผู้ใช้งานเฟซบุคมีการสร้างวาทกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบไปด้วยการผลิตวาทกรรมในระดับปานกลาง การนำเสนอความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ และสร้างความรับรู้ที่บิดเบือนในระดับน้อย ผู้ใช้งานเฟซบุคมีการปฏิบัติการทางวาทกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย การแชร์ในระดับมาก การแสดงความคิดเห็นในระดับปานกลางและมีการโพสดีในระดับปานกลาง ผู้ใช้งานเฟซบุคมีการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์อยู่ในระดับน้อย ซึ่งประกอบไปด้วย มีการทำให้กลายเป็นเรื่องปกติในระดับปานกลาง การลงโทษทางสังคม การทำให้เป็นประวัติบนโลกออนไลน์ และการติตราทางสังคมในระดับน้อย และนอกจากนี้การสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ ส่วนข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งานเฟซบุค ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์

อภิปรายผล

1. วิเคราะห์การสร้างวาทกรรม ได้แก่ การผลิตวาทกรรม การสร้างความรับรู้ที่บิดเบือน และการนำเสนอความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ของผู้ใช้เฟซบุค จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้งานเฟซบุคมีการสร้างวาทกรรมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Foucault, 1972 อ้างถึงใน Humm, 1989, p. 68) วาทกรรมคือการให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างให้เกิดเป็นความจริง ผ่านการใช้ ภาษา ภาพ สัญลักษณ์ต่าง ๆ และการให้ความรู้ เพื่อให้เกิดการยอมรับและเชื่อถือ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษา และสัญลักษณ์ต่าง ๆ กับการสร้างความจริงทางสังคม เพื่อควบคุม จัดระเบียบ และสร้างความรับรู้ของบุคคลในสังคมให้เป็นไปตามชุดความจริงหรือวาทกรรมชุดนั้น และยังทำหน้าที่ในการปิดกั้นชุดความจริงอื่นไม่ให้เกิดขึ้นและกลายเป็นที่ยอมรับ อธิบายได้ว่าผู้ใช้งานเฟซบุค มีการนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ หรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ บนเฟซบุคเพื่อให้เกิดความสนใจ และเกิดการรับรู้ตามที่ตนต้องการเพราะต้องการให้เรื่องราวนั้นได้รับความสนใจจากผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนยันว่าเรื่องราวเหล่านั้นที่ตนยอมรับและเชื่อถือเป็นเรื่องที่ถูกต้องและสมควรถูกยอมรับ รวมถึงอาจมีการนำเสนออยู่ในรูปแบบของการนำเสนอเรื่องราวที่มีความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อสร้างให้เรื่องราวเหล่านั้นกลายเป็นกระแสและถูกยอมรับในวงกว้าง

2. วิเคราะห์ปฏิบัติการทางวาทกรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น การโพสต์ การแชร์ และการแสดงความคิดเห็น ของผู้ใช้เฟซบุค จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้งานเฟซบุคมีการปฏิบัติการทางวาทกรรมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Foucault, 1980 อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545, น. 87) ปฏิบัติการทางวาทกรรมเป็นการผลิตข้อความและวิถีคิดของชุดวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการสร้าง กำหนด และให้ความหมายซ้ำ ๆ ให้กับสิ่งต่าง ๆ เพื่อนิยามให้กลายเป็นเสมือนความจริงที่ถูกต้องในช่วงเวลานั้น เช่น สิ่งใดเป็นเรื่องที่ผิด สิ่งใดเป็นเรื่องที่ถูก ที่สังคมยอมรับ เป็นการผลิตซ้ำเพื่อให้ความหมายจากวาทกรรมชุดนั้นมีอำนาจในการครอบงำทางความคิด อธิบายได้ว่า ผู้ใช้งานเฟซบุคมีการยอมรับในเรื่องราว ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ที่ตนพบเจอ หรือได้รับรู้บนเฟซบุค แล้วเกิดความรู้สึกที่พึงพอใจ จึงนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเผยแพร่ต่อไปในวงกว้างโดยที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงในเรื่องราวนั้นว่าจะเป็นความจริงหรือไม่ แต่กระทำไปเพราะเรื่องราวนี้เป็นเรื่องที่ตนยอมรับและเชื่อถือ

3. วิเคราะห์การประกอบสร้างความจริงบนโลกไซเบอร์ ได้แก่ การทำให้เป็นปกติ การตีตรา และการลงโทษทางสังคม และประวัติออนไลน์ของผู้ใช้เฟซบุ๊ก จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กมีการประกอบสร้างความจริงบนโลกไซเบอร์อยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Foucault, 1980 อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545, น. 90) การประกอบสร้างความจริงเป็นภาคปฏิบัติ การของวาทกรรมรูปแบบหนึ่งที่ทำผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันทำหน้าที่กำหนด กฎเกณฑ์ ความคิด ความเชื่อ และความหมายที่บุคคลมีต่อเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อสร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้น นำไปสู่การขึ้นนำการรับรู้ของบุคคลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นกลไกของวาทกรรมเพื่อควบคุม และจัดการสังคมอย่างเป็นปกติแบบเนียน อธิบายได้ว่า ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กมีการประณาม และแสดงความคิดเห็นเชิงลบกับผู้ที่ถูกสังคมตัดสินว่ากระทำความผิดบนเฟซบุ๊ก ผ่านการใช้ภาษาโดยจะเป็นถ้อยคำที่รุนแรงอย่างการต่อว่าตำหนิหรือไม่ก็ได้ และผ่านการใช้รูปภาพ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงความไม่พอใจ โดยที่ไม่ได้ตระหนักว่าการกระทำเหล่านั้นเป็นการตีตรา และการลงโทษทางสังคมที่มีต่อบุคคลที่กระทำความผิดนั้น เพราะผู้ใช้งานเฟซบุ๊กรับรู้ว่าการกระทำเหล่านี้เป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ผู้ใช้งานพึงกระทำ

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรมกับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ของผู้ใช้เฟซบุ๊ก จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประกอบสร้างความจริงบนโลกไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Foucault, 1972, p. 215) ที่เสนอว่าการประกอบสร้างความจริงเป็นการผลิตความหมายเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งหมายถึง การผลิตชุดของความรู้ กฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติทางสังคม โดยมีขั้นตอนปฏิบัติการทางสังคม ที่ต่อเนื่องมาจากความรู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างการรับรู้ให้บุคคลนิยามตนเองตามความรู้ที่ผลิตออกมา และสิ่งที่เป็นตัวกำหนดความหมายให้เกิดขึ้นในสังคม ก็คือ จารีตปฏิบัติ และกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานของสังคม ซึ่งแฝงอยู่ในรูปแบบของวาทกรรม และการปฏิบัติการของวาทกรรมนั้น ๆ อธิบายได้ว่าการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ กระทำผ่านทาง การสร้างวาทกรรมในรูปแบบของ การใช้ภาษา ภาพ สัญลักษณ์ เพื่อสร้างเป็นการรับรู้ และแบบแผนปฏิบัติต่าง ๆ ผ่านการใช้ความรู้ ความจริง โดยมีการสร้างความชอบธรรม และความน่าเชื่อถือให้กับความจริงนั้นผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรม ซึ่งความจริงและความหมายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นนั้น มีลักษณะที่สั่นไหวและเปลี่ยนแปลงไปได้ตามวาทกรรมที่

ประกอบสร้างสิ่งเหล่านั้นขึ้นมา ไม่แน่นอน ตายตัว หรือหยุดนิ่ง เพราะฉะนั้น การประกอบสร้างความจริงบนโลกไซเบอร์ ในรูปแบบของการสร้างวาทกรรมจึง เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางวาทกรรม ที่กระทำต่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อสร้างให้ เกิดการยอมรับในโลกของความเป็นจริง ดังนั้น การสร้างวาทกรรมและปฏิบัติการทาง วาทกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการวิจัยที่ได้จากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การสร้างวาทกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ การประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ แสดงให้เห็นว่า หากการสร้างวาทกรรม เพิ่มขึ้น การประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เพราะฉะนั้น จึงควรมุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดการใช้งานเฟซบุคที่ถูกต้องและเหมาะสม เช่น สร้าง ความตระหนักและพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา ก่อนที่จะนำเสนอ เพื่อลด ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอาจทำให้แนวโน้มของปัญหานี้ลดลง

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปฏิบัติการทางวาทกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับ การประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์ แสดงให้เห็นว่า หากการโพสต์ การแชร์ และการแสดงความคิดเห็นบนเฟซบุคเพิ่มขึ้น การประกอบสร้างความจริงในโลก ไซเบอร์ก็จะเพิ่มขึ้นตาม เพราะฉะนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้องให้กับ ผู้ใช้งานเฟซบุค เพื่อสร้างค่านิยมในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ บนเฟซบุค เฉพาะ เรื่องราวที่เป็นความจริง และไม่ทำให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อนหรือเสื่อมเสีย ชื่อเสียง

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาซึ่งเป็น ผลมาจากการประกอบสร้างความจริงในโลกไซเบอร์นี้ ควรให้ความสำคัญกับเรื่องของการ ส่งเสริมให้เกิดการใช้งานเฟซบุคอย่างถูกวิธี ทำให้ผู้ใช้งานเกิดการรับรู้และความ เข้าใจที่ถูกต้องว่า การใช้งานเฟซบุคนั้นนำไปสู่การนำเสนอความรุนแรง และส่งผล กระทบกับบุคคลอื่นได้อย่างไร เพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้งานเฟซบุคที่ปราศจากความ รุนแรง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างความจริงบน สื่อออนไลน์ในรูปแบบของ การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) ซึ่งการ กลั่นแกล้งก็เป็นอีกรูปแบบของการประกอบสร้างความจริงบนโลกออนไลน์ เพื่อให้เห็น

ถึงกระบวนการของการประกอบสร้างความจริงบนสื่อออนไลน์ที่อยู่ในลักษณะของการกลั่นแกล้งเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ควรทำการศึกษาในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อมูลที่ละเอียด เป็นเชิงลึก และมุมมองที่นอกเหนือไปจากมุมมองของการวิจัยเชิงปริมาณ

บรรณานุกรม

- จิรวุฒิ ลิ้มปนาทไพศาล. (2558). ความจริงจาก "ชายรองแท้มีรู" เทย์โอโซเซียลผู้ถูกกล่าวหาว่า "โรคจิต". *โพสต์ทูเดย์*. สืบค้น 28 สิงหาคม 2558, จาก <http://www.posttoday.com/social/hot/.html>
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น. *วิภาษา*, (4), 87-100.
- พิชญ์ อภิสมมาตรโยธิน. (2557). รูปแบบการใช้การแพทย์แบบผสมผสานของผู้ป่วยโรกระบบกล้ามเนื้อและโครงร่าง ในจังหวัดนครปฐม. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 34(3), 171-189.
- _____. (2560). เรื่องเพศกับการแพทย์ : อนามัยการเจริญพันธุ์ในมิติของสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2558). *ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2558*. สืบค้น 28 สิงหาคม 2559, จาก <https://www.etda.or.th/publishing-detail/value-of-e-commerce-survey-2015.html>
- _____. (2559). *ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2559*. สืบค้น 17 มีนาคม 2560, จาก <https://www.etda.or.th/publishing-detail/value-of-e-commerce-survey-2016.html>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). USA: Routledge.
- Daniel, W. (1999). *Biostatistics: a foundations for analysis in the health sciences* (7th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Foucault, M. (1972). *The archaeology of knowledge and discourse on language*. New York: Pantheon Books.



Humm, Maggie. (1989). *Discourses of difference: an analysis of women's travel writing and Colonialism*. New York: Pantheon Books.

Nice, Richard. (2001). *Pierre Bourdieu, "Masculine Domination"*. California: Stanford University Press.